

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKE ZNANOSTI

Lucija Grizelj

**POTICANJE RAZVOJA GOVORA JASLIČKE DOBI KROZ
SLIKOVNICU**

Diplomski rad

Zagreb, srpanj, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKE ZNANOSTI

Lucija Grizelj

**POTICANJE RAZVOJA GOVORA JASLIČKE DOBI KROZ
SLIKOVNICU**

Diplomski rad

Mentor rada: red.prof.dr.art.Antonija Balić

Zagreb, srpanj, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentoricom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Zagrebu o akademskom poštenju.“

(vlastoručni potpis studenta)

Velika hvala mojoj mentorici, red.prof.dr.art.Antonija Balić na pruženoj podršci, strpljenju, razumijevanju i savjetovanju tijekom procesa pisanja diplomskog rada.

Zahvaljujem se svojoj kolegici odgojiteljici Klari na pruženoj podršci tijekom provedbe projekta u našoj skupini „Suncokreti“. Također se zahvaljujem roditeljima djece iz skupine „Suncokreti“ na podršci, riječima hvale i suradnji te djeci jer su pomogli u ostvarivanju ovog diplomskog rada.

Posebno zahvaljujem mojoj obitelji i Lovri na neizmjerne podršci, pruženoj ljubavi i vjeri u mene i moj uspjeh. Hvala vam što ste bili uz mene i osigurali da mi ništa nedostaje. Bez vas, ovaj petogodišnji put bi bio dosta teži. Veliko hvala!

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. RAZVOJNE KARAKTERISTIKE DJECE JASLIČKE DOBI (18-36 mjeseci).....	3
2.1. Razvoj motorike.....	3
2.2. Spoznajni razvoj.....	3
2.3. Razvoj govora.....	4
2.4. Socio-emocionalni razvoj.....	4
2.5. Igra.....	5
3. POVIJESNI RAZVOJ SLIKOVNICE.....	6
3.1. Povijest slikovnice u svijetu.....	6
3.2. Povijest slikovnice u Hrvatskoj.....	8
4. SLIKOVNICA.....	11
4.1. Vrste slikovnice.....	11
4.1.1. Slikovnice po obliku.....	12
4.1.2. Slikovnice po strukturi izlaganja.....	12
4.1.3. Slikovnice prema sadržaju.....	12
4.1.4. Slikovnice s obzirom na tehniku.....	12
4.1.5. Slikovnice s obzirom na sudjelovanje recipijenata.....	13
4.1.6. Slikovnice prema doživljaju i namjeni.....	13
4.2. Uloga slikovnice.....	13
4.3. Funkcije slikovnice.....	14
4.4. Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice.....	15
5. ILUSTRACIJA.....	16
5.1. Povijest ilustracije.....	16
5.2. O ilustraciji.....	16
5.3. Stilovi ilustracije.....	17
5.4. Piko kod prijatelja.....	17
5.5. Pino.....	18
5.6. Miffy u kući.....	19
6. SLIKOVNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU.....	21
6.1. Odgojno-obrazovni potencijal slikovnice.....	21
6.2. Kako odabrati slikovnicu.....	21

6.3.Dijaloško čitanje slikovnice.....	22
6.4.Uloga odgojitelja i roditelja u proces čitanja.....	24
7. BOGAĆENJE RJEČNIKA.....	26
7.1.Poticajno jezično-komunikacijsko okruženje u vrtiću.....	27
8. INTERAKTIVNA DIDAKTIČKA SLIKOVNICA.....	28
9. PRAKTIČNI DIO.....	30
10. ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA.....	40

Sažetak

Tema ovog rada je poticanje govornog razvoja djece jasličke dobi kroz slikovnicu. Slikovnica je prva djetetova knjiga te ima važnu ulogu u njegovom životu. Čitajući slikovnicu utječemo na djetetov kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj. Stoga je potrebno obratiti pažnju na njezino oblikovanje. U prvom dijelu rada govori se o razvojnim karakteristikama djece jasličke dobi. U drugom dijelu rada obrađuje se teorijski aspekti slikovnice. Odnosno opisana je povijest slikovnice kako u svijetu tako i u Hrvatskoj te su spomenuti značajniji autori. U četvrtom dijelu govori se o vrsti, ulozi i funkciji slikovnice te koja je razlika između slikovnice i ilustrirane knjige. U petom poglavlju obrađena je ilustracije slikovnica koje su bile dio projekta. U šestom poglavlju je obrađena uloga slikovnice u odgojno-obrazovnom sustavu kroz teme kako izabrati kvalitetnu slikovnicu, koja je uloga roditelja i odgojitelja u čitanju slikovnice te kakvo je to dijaloško čitanje slikovnice. U sljedećem poglavlju, sedmom, opisano je kakvo je to poticajno jezično-komunikacijsko okruženje. U osmom poglavlju rada opisana je interaktivna didaktička slikovnica. U posljednjem dijelu rada opisan je projekt pod nazivom „Slikovnice na putu“. U suradnji s roditeljima svako dijete je imalo kod sebe tjedan dana slikovnice koje su zajedno čitali i listali. Na kraju roditelj je napisao osvrt kako su ti dani zajedničkog čitanja izgledali. Slikovnice su prilagođene dobi djece pošto se radi o mješovitoj jasličkoj skupini. Naposljetku, kolegica i ja provele smo neke aktivnosti unutar skupine.

Ključne riječi: slikovnica, djeca jasličke dobi, uloga odgojitelja i roditelja, govor, ilustracija

Abstract

The topic of this paper is stimulating speech development in nursery age children with the aid of picture books. A picture book is a child's first book and plays an important role in their life. By reading a picture book, we influence the child's cognitive, social, and emotional development. Consequently, it is necessary to pay attention to its design. The first part of the paper discusses the developmental characteristics of children of nursery age. The second part of the paper elaborates on the theoretical aspects of picture books; that is, it describes the history of picture books both in the world and in Croatia, and it states the most important authors. The fourth part discusses the type, role, and function of a picture book and the difference between a picture book and an illustrated book. The fifth chapter deals with the illustrations of the picture books that were part of the project. The sixth chapter examines the role of picture books in the educational system through topics such as: how to choose a quality picture book, what is the role of parents and educators in reading picture books, and what is a dialogical reading of a picture book. The next, seventh chapter, explains what is a stimulating language and communication environment. The eighth chapter of the paper describes an interactive didactic picture book. And the last part of the paper describes a project called "Pictures on the Road". Each child had picture books with them for a week, which they read and paged through together with their parents. At the end, the parent wrote a review on what those days of joint reading looked like. The picture books were age-appropriate tailored to suit the children, since the daycare group was a mixed one. Finally, my colleague and I conducted some activities within the group.

Key words: picture book, nursery age children, role of educators and parents, speech, illustration

1.UVOD

Kroz ovaj rad prikazat ću važnost slikovnice u djetetovom životu od najranije dobi. Slikovnica kao prva djetetova knjiga ima veliki značaj za cjelovit njegov razvoj.

Na početak sam objasnila pojedine karakteristike razvoja djece jasličke dobi. Ukratko sam prikazala povijest slikovnice i objasnila kako neki autori definiraju pojam slikovnice i provela analizu ilustracija iz slikovnica. Naposljetku sam navela važnu ulogu roditelja i odgojitelja u čitanju slikovnice zajedno s djecom te provela projekt pod nazivom „Slikovnice na putu“ u kojem su bili uključeni roditelji i djeca jasličke skupine „Suncokreti“.

Najbolji djetetov izbor je kvalitetna slikovnica. Zato se u radu spominje koji su elementi kvalitetne slikovnice. Čitanje u kojem svi sudjeluju naziva se dijaloško čitanje koje je jedan od najzastupljeniji načina čitanja kod djece predškolske dobi. Također je važan jer utječe na razvoj djetetova govora, stoga je kroz rad objašnjeno koliko je bitno čitati djeci i koji su najbolji načini. Interakcija roditelja s djetetom i odgojitelja s djetetom prilikom čitanja slikovnica i priča je značajna jer dijete tada postaje ravnopravan partner u čitanju, što znači da u bilo kojem trenutku može iznijeti svoje misli i razmišljanja o pročitanoj te postaviti pitanja koja ga zanimaju u vezi s pročitanim slikovnicom ili pričom.

U današnje vrijeme sve popularnije su problemske slikovnice jer se bave problemskim situacijama u kojima se dijete najčešće nalazi. Tematikom su vezane za djetetove osjećaje, zdravlje, osobne ličnosti, ponašanja, obiteljske i društvene odnose. Pomažu djeci da se lakše suoče sa situacijom u kojoj se nalaze tijekom života.

Kroz slikovnicu, djeca od najranije dobi, ulaze u svijet književnosti i dobivaju mogućnost slušanja govorene riječi te gledanja pisane riječi uz prikaz ilustracija. Njezina uloga pridonosi u razvoju djece. Djeca od najranije dobi, od dojenačke dobi, imaju priliku primiti u ruku slikovnicu počinju ju istraživati taktilnim putem, lupkanjem po njima ili stavljanjem u usta, a kasnije ih proučavaju okretanjem stranica, gledanjem ilustracija i imenovanjem stvari i likova koje uočavaju. Kako dijete raste uz slikovnicu tako se sve više razvijaju govorne vještine, spoznaja o svijetu, kreativnost, mašta te zabavno učenje, a kasnije i razvoj čitanja. Osobito u predčitalačkoj dobi važno je dijaloško čitanje u kojem dijete i odrasla osoba zajedno čitaju slikovnicu. Svrha ovog rada je ukazati na važnost zajedničkog čitanja slikovnice djeteta i odrasle osobe u predškolskoj dobi djeteta i koje sve dobrobiti djeca ostvaruju. Također, zajedničko čitanje slikovnice između djeteta i roditelja te djeteta i

odgojitelja doprinosi kvalitetnijem odgoju djeteta tako i kvalitetnije provedenom slobodnom vremenu u zajedničkim aktivnostima.

2. RAZVOJNE KARAKTERISTIKE DJECE JASLIČKE DOBI (18-36 mjeseci)

Dijete je individualno, cjelovito biće koje ima originalni i vlastiti spoznajni, motorički i socio-emocionalni razvoj. Predškolske ustanove oblik su organizirane brige o djeci do njihovog polaska u školu u svrhu unaprjeđenja njihovog individualnog razvoja. Roditelji, odgojitelji i svi ostali sudionici u djetetovom životu moraju razumijeti i poznavati faze, karakteristike i osobine djetetova razvoja. Time bi mogli stvoriti optimalne uvjete za njegov razvoj u socijalno-materijalnoj okolini.

2.1. Motorički razvoj

Povećana spretnost djeteta u dobi od 12 do 24 mjeseca je osnovna karakteristika te dobi. U ovom razdoblju dijete usvršava motoričke vještine i prirodne oblike kretanja kao što su trčanje, hodanje i skakanje. Također, usavršava pokrete dohvaćanja te barata predmetima kako bi ostvarilo pojedine ciljeve (npr. služenje žlicom, pije iz čaše itd.). Isto tako, nastavlja se razvoj koordinacije i ravnoteže do kraja treće godine (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004). „Do svog drugog rođendana većina djece prevlada borbu sa silom težom i ravnotežom i sposobna su prilično uspješno kretati uokolo i rukovati predmetima“ (Vasta,Haith, Miller,1997:189).

2.1. Spoznajni razvoj

Jean Piaget ravio je teoriju kognitivnog razvoja koju dijeli na senzoričko razdoblje, predoperacijsko razdoblje, razdoblje konkretnih operacija i razdoblje apstraktnih operacija (Berk, 2007; Vasta, Haith, Miller,1997). Kroz Piagetovu teoriju prikazan je razvoj djeteta jasličke dobi te se odnosi na senzomotoričko razdoblje (0-2 godine) i predoperacijsko razdoblje (2 do 7 godine, ali ovisno o potrebama, a fokus je na razdoblju 2-3 godine zbog jasličkog uzrasta). Senzomotoričko razdoblje podjeljeno je na šest podstupnjeva, a za jaslički uzrast odnose se treći, četvrti, peti i šesti stupanj (Vasta, Haith, Miller, 1997). Prema Piagetu, treći stupanj (4 mjesec - 8 mjeseci) odnosi se na dijete koje radi samo ono što slučajno napravi. U četvrtom stupanju (8 mjeseci – 12 mjeseci) dijete prvo opaža cilj pa onda razmišlja kako ga provesti. U posljednjem, šestom stupnju (18 mjeseci – 24 mjeseca) počinje mentalno predočavanje te se razvija simbolička igra. Za dijete uzrasta iz senzomotoričkog razdoblja važno je da nešto radi, a ne što radi (Trc, 1958).

U predoperacijskoj fazi (2-3 godine), kod djeteta se počinje razvijati simbolička igra. U najranijoj dobi još nema razvijene mašte, ali budući da je djetetov razvoj u prvim godinama eksponencijalno brz, tako se razvojem mašte razvijaju i druge vrste igara, kao što su simboličke igre i imitacija (Došen Dobud,2016).

2.3. Razvoj govora

Djetetov govor započinje prvim plačem. Kako bi odrasli mogli odgovoriti na djetetove potrebe najprije se dijete počinje izražavati pomoću gesta, mimike lica i gukanja pa onda počne izgovarati i prve riječi sa značenjem sve do 18. mjeseca. Predkraj druge godine počinje povezivati dvije ili više riječi u verbalne iskaze. U tom razdoblju dijete uz imenice koristi i glagole te nastaju prve rečenice („Voziti auto.“ „Daj soka.“). Također, počinje upotrebljavati i pokazne zamjenice (ono) koje su najčešće popraćene gestama. U trećoj godini dijete počinje biti svjesno sebe, u središtu je u odnosu na druge te počinje koristiti pravilno osobne zamjenice (ja, ti, ona, mi). Time se struktura rečenice širi („Ja imam majicu.“). Isto tako, dijete počinje razumijevati značenje poruke te pisanog jezika (prema Starc i sur., 2004).

2.4. Socio-emocionalni razvoj

Prema Starc i sur. (2004) u drugoj godini dijete postaje svjesno sebe, prepoznaje se u ogledalu, poznaje dijelove tijela, zna svoje ime i spol. Uči tako da oponaša odrasle iz svoje okoline. Kod mnogih se javljaju strahovi od zvukova, velikih objekata, promjena u prostoriji, mraka itd. Isto tako, javlja se prosocijalno ponašanje koje se očituje u pokazivanju empatije, tješnje drugoga i pomaganju. Dijete počinje kontrolirati svoje ponašanje te fiziološke potrebe. S druge strane, javlja se faza prkosa i otpora u kojoj dijete odbija pomoć odrasle osobe te želi da je sve po njegovom. Nadalje, javlja se sukob između djece, jer djeca žele istu igračku, a ne mogu se još dovoljno verbalno izraziti te dolazi do osjećaja ljubomore.

2.5. Igra

„Prve dječje igre obilježavaju senzomotoričko razvojno razdoblje, tijekom prve i druge godine života, postavljajući temelje za kasniji razvijeniji stupanj igara, ali i za novi razvojni stupanj uopće“ (Došen Dobud, 2016:29). Tijekom druge godine dominantne su funkcionalna i konstruktivna igra. U funkcionalnoj igri dijete istražuje funkcije predmeta te uvježbava svoje funkcije hodanjem, hvatanjem predmeta prstima, ponavljanje zvukova itd. U ovoj dobi najčešće igre su taktilnog tipa, igre skrivanja itd. U konstruktivnoj igri dijete pokušava sagraditi, stvoriti nešto predmetima. Krajem druge, početkom treće godine javlja se simbolička igra koja je sve češća i složenija (Starc i sur., 2004),

3. POVIJESNI RAZVOJ SLIKOVNICE

U prošlosti, izraz slikovnice se odnosio na knjige koje su bile opremljene slikama. Iako se slikovnica pojavila u 17.stoljeću tek u 20.stoljeću doživljava sve veću popularnost i razvoj zbog razvoja tiska. Također, se pojavljuje u Hrvatskoj. Teolog i pedagog J.A.Komensky smatra se začetnikom koji je 1658. godine objavio prvu edukativnu slikovnicu pod nazivom Orbis sensualium pictus. Njegova slikovnica je poslužila kao uzor za odgoj i obrazovanje djece u 18. stoljeću.

3.1. Povijest slikovnice u svijetu

Jan Amos Komensky češki je teolog i pedagog koji se smatra začetnikom slikovnice. Napisao je prvu edukativnu slikovnicu „ Orbis Pictus“ ili“Orbis Sensualium Pictus“ („Vidljivi svijet i slikama“).Objavljena je 1658.godine u Nürnbergu. Autori Majhut i Batinić (2017) navode da su se ilustracije javljale u dječjim biblijama i katekizmima do pojave prve edukativne slikovnice.

Ipak, Europljani prvim ocem slikovnice smatraju weimarskog nakladnika J. Bertucha koji je 1792. godine realizirao sjajan nakladnički pohvat objavivši Slikovnice za djecu u 12 tonova, sa 6000 bakroreza jer je smatrao da se dječje oko od samog otpočetka treba navikavati na lijepo te da slikovnica treba biti kvalitetna. Također, Bertuch je u to doba vidio nešto s čime se pedagozi, odgajatelji i znanstvenici do dana današnjeg slažu. Prepoznao je važnost slikovnice i smatra da bi ona trebala biti obavezan inventar dječje sobe, ali bi trebala biti i dostupna roditeljima srednjeg imovinskog stanja. Naposljetku, djeca bi prema slikovnici trebala postupati kao i s igračkom (sve prema Majhut, Batinić, 20217).

U prošlosti su djeca bila odgajana uz usmene priče koje su stvarali odrasli, pri čemu među njima pripada i bajka. Do velikog procvata i napretka slikovnice koje tada počinju dobivati izgled sličan današnjim slikovnicama dolazi pojavom tiskarskog stroja. Pažnja je bila usmjerena na grafičkom dizajnu te je slikovnica dobila dizajn koji se i danas temelji na spoju teksta i slike.

Početak 19.stoljeća obilježili su nakladnici Dean&Co koji su izdavali djela s temama tradicionalnih pučkih dječjih pjesama, ABC bajke u živim bojama koje su bile veoma jeftine, a imale su važan utjecaj na daljnji razvoj slikovnica. Isto tako, uveli su nepoderive slikovnice

kao i slikovnice-igračke (Majhut, Batinić,2017). Objavljivanje slikovnice se širi te pisci počinju svjesno pisati za djecu. Kako je rasla svijest o tome da podučavanje djeteta treba početi slikovnicom, njihova cijena postala je pristupačna i dostupnija svakom djetetu (Crnković, Težak, 2002).

Francuski liječnik Heinrich Hoffmann napisao je slikovnicu „Struwwelpeter“ (Janko Raščupanko) koju je dao izraditi kao poklon svom trogodišnjem sinu za Božić te je time postala najpoznatija slikovnica 19.stoljeća. U prodaju je puštena 1845. godine pod nazivom „*Lustige Geschichten und drollige Bilder mit 15 kokrierten Tafeln für Kinder von 3 bis 6 Jahren*“ („Vesele zgode i šaljive slike s 15 obojenih tabli za djecu od 3 do 6 godina“). Pod nazivom „Struwwelpeter“ izlazi 1847. godine (Batinić, Majhut, 2001). Autori Majhut i Batinić (2017) navode kako je slikovnica „Struwwelpeter“ u drugoj polovici 19.stoljeća postala medijem za prenošenje vrijednosti građanskog odgoja djece predškolske dobi te postala klasikom dječje književnosti zajedno sa slikovnicom Max i Moritz Wilhelm Buscha.

Slika 1. *Struwwelpeter* (<https://en.wikipedia.org/wiki/Struwwelpeter>)

Slikovnice s ilustracijama koje dominiraju nad tekstem prevladavaju tijekom druge polovice 19.stoljeća (Batinić, Majhut, 2000) s tim da je većina ilustracija u boji te su sadržavale između 8 i 12 stranica ilustracija koje su pratile tekst priče.

Početak 20. stoljeća stvarale su se zbirke slikovnica. U njima su dominirali zajednički likovi, ali u različitim situacijama. Neki od najpoznatijih autora svjetskih zbirki slikovnica su: Simon & Schuster sa zbirkom „Male zlatne knjige“, Harper & Brothers sa zbirkom „I Can Read“ te Dr. Seuss.

Pojavom novog žanra, problemska slikovnica, postaje popularna u dječjim rukama. Ona svojom problematikom ulazi u svakodnevne živote djece. U njoj je dijete u središtu radnje, a ono prolazi kroz probleme međuljudskih odnosa u obitelji i društvu. Takve slikovnice uče djecu da svaka obitelj i prijatelji mogu imati nesuglasice, da se vole, ali i ponekad svađaju. Uče ih kako ne postoji ni jedna životna situacija koja je neugodna i ne rješiva da ne bi mogli s nekime o tome porazgovarati. Problemske slikovnice pomažu roditeljima, stručnjacima i djeci u prepoznavanju i rješavanju različitih situacija kroz koje prolaze.

3.2. Povijest slikovnice u Hrvatskoj

Autori Batinić i Majhut (2000) s pouzdanošću ne mogu reći koja se slikovnica smatra prvom slikovnicom u Hrvatskoj. Prve hrvatske knjige bile su najčešće prevedene ili priređene iz njemačkih ili čeških izdanja. Tematske slikovnice su bile prve slikovnice objavljene u Hrvatskoj. One su bile skupe i namjenjene podučavanju djece.

Prva hrvatska slikovnica koja se spominje jest „Nova slikovnica za malu djecu“ Ljudevita Varjačića, 1880. godina, no ona nije sačuvana. Prva hrvatska slikovnica za koju se zna da je objavljena jest „Domaće životinje i njihova korist“ prema autoru Majhut (2013), godine 1863. u Zagrebu objavio ju je Lavoslav Hartman.

Slika 2. Naslovna stranica slikovnice *Domaće životinje* (<https://hrcak.srce.hr/file/214217>)

Isti autor navodi kako je prvi hrvatski ilustrator dječje knjige Nikola Lauppert, koji je 1844. godine ilustrirao „Basne“ autora Ignjata Čivića Rohrskog (Majhut, 2013). Knjižara „Mučnjak i Senfleben“, godine 1800., nudi razne slikovnice s naslovima: „Priča o pepeljugi“, „Priča o obuvenom mačku“ i sl.

Ilustracije koje su se koristile u slikovnicama nabavile bi se u inozemstvu jer bi nakladničke kuće osigurale niske cijene za kupnju. Gotovim kupljenim slikama dodavao se tekst na hrvatskom jeziku. Na 40-oj obljetnici književnog rada Zmaja Jove Jovanovića, Stjepan Kugli izdaje slikovnicu pod nazivom „Zlatna knjiga“ sa stihovima Jove Jovanovića Zmaja i Augusta Harambašića s tim da je tu slikovnicu ilustrirala Engleskinja, Emily Harding. Unatoč hrvatskom tekstu, te slikovnice nisu se mogle u cjelosti nazvati hrvatskim slikovnicama.

Prema dosadašnjim saznanjima, prva slikovnica koju možemo povezati s hrvatskim autorima, pri čemu se misli na ilustracije i književni tekst, je „Sveti Nikola u Jugoslaviji“ koja je objavljena 1922., iako se autorima ne znaju imena. Na temelju te slikovnice stvara se oblik parodije slikovnica „Sveti Nikola u Jugoslaviji“. Tom slikovnicom su autori prozborili o trenutačnoj političkoj i ekonomskoj situaciji države.

Prvom slikovnicom hrvatskog pisca, ilustratora i nakladnika smatra se „Dječja Čitanka o zdravlju“ iz 1927. godine, autora Vladimira Kirina pri čemu ga autori Batinić i Majhut (2000) smatraju prvim hrvatskim ilustratorom.

30-ih godina prošlog stoljeća, brojni autori su se opredijelili za književne tekstove slikovnice. Kao što su ilustrator Andrije Maurovića i pisac Dinke Chidobe koji se smatra najplodnijim piscem koji je pisao za djecu do kraja Drugog svjetskog rata.

Slikovnice su se smatrale dječjim igračkama sve do 1945. godine. Bile su izrađivane u svrhu komercijalizacije, površno, a korice su služile samo da privuku kupca, djecu. Time možemo zaključiti da slikovnice tada nisu bile poticaj dječjem razvoju.

U drugoj polovici 20.stoljeća dodjeluje se nagrada za dječju književnost čime dječja knjiga i slikovnica u Hrvatskoj dobivaju svoj polet. Godine 1967. godine utemeljena je prva hrvatska nagrada za tekst i ilustraciju dječje knjige *Grigor Vitez*.

4. SLIKOVNICA

Različiti autori daju različite definicije slikovnice pa tako autori Crnković i Težak (2002) svrstavaju slikovnicu u glavnu vrstu dječje književnosti uz dječju poeziju, priče i dječje romane ili romane o djetinjstvu. Slikovnicu definiraju dječjom knjigom par excellence, u prijevodu – izvsnarednom, savršenom, primjerenom. Najjednostavnija definicija da je slikovnica prva knjiga djeteta. Autori Majhut i Batinić (2017) navode da je pojam „slikovnica“ tek u 20.stoljeću ušao u hrvatske rječnike, enciklopedije i leksikone. Autorica Hlevnjak (2000) slikovnicu opisuje kao zbir malenih slika, ilustracija koje slikovnicu određuju i daju joj karakter pri čemu je slika temeljna odlika slikovnice. Isto tako, autorica Petrović-Sočo (1997) navodi da slikovnicu čini „serija slika prilagođenih mogućnostima djece pojedine dobi (koje mogu, ali i ne moraju biti tematski povezane)“ (Petrović-Sočo, 1997, str.9).

Knjiga slikovnica može biti bez teksta s tim da može sadržavati i slike i tekst. Slikovnice koje formalno ne sadrže tekst ne može u potpunosti isključiti tekst s obzirom da odrasle osobe tijekom listanja slikovnice s djetetom tumače slike, odnosno stvaraju tekst, priču koja se temelji na slikama.

Slikovnica je prvo likovno i literarno djelo u djetetovom životu jer ju dijete doživljava svim svojim osjetilima. Kvalitetna slikovnica ne samo da potiče dječji kognitivni i socijalni razvoj također mu pruža estetska i emocionalna iskustva. Zato je važno odabrati slikovnicu prema uzrastu, interesu, razvojnim karakteristikama djeteta i paziti na njezinu edukativnu vrijednost.

4.1. Vrste slikovnice

Različiti autori, nakladnici, pedagozi i kritičari kategoriziraju slikovnicu prema svojim kriterijima. Jedna od širih kategorizacija je ona koju donosi Berislav Majhut i Dijana Zalar (2008). Autori kategoriziraju slikovnice s obzirom na: oblik, strukturu izlaganja, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenata.

4.1.1. Slikovnice po obliku

Slikovnice po obliku se dijele na nepoderive, slikovnica igračka, multimedijaska slikovnica, leporello te pop-up.

Nepoderiv oblik slikovnice najčešće se koriste u jasličkoj dobi gdje djeca često, ne namjerno, znaju potrgati dio stranice ili cijelu stranicu, zgužvati ju ili pak smočiti svojom slinom. Drugi oblik je slikovnica igračka. Karakteristična je po načinu korištenja slikovnice odnosno interakcije koju dijete ima sa slikovnicom. Također, se smatra kao uvođenje djeteta u svijet književnosti. Treći oblik je multimedijaska slikovnica koju karakterizira povezivanje teksta, slike, zvuka, animacije i filma kao i zbog svoje interaktivnosti. Četvrti oblik slikovnice je leporello koja je namjenjena mlađim dobnim skupinama zbog svog izgleda koji podsjeća na harmoniku. Naposljetku, slikovnica zvana pop-up u kojoj kad djeca otvaraju stranice slike koje doslovno izlaze iz knjige.

4.1.2. Slikovnice po strukturi izlaganja

Slikovnice po strukturi izlaganja mogu biti tematske i narativne (Majhut i Zalar, 2008). U narativnim slikovnicama pripovijedač je i narator priče dok se u tematskim slikovnicama obrađuju teme iz svakodnevnog života.

4.1.3. Slikovnice prema sadržaju

Neki od najpopularnijih sadržaja mogu se navesti; životinje, svakodnevica, različite igre, fantastika, abecedni sadržaj slikovnica itd. (Majhut i Zalar,2008). Autori navode da nije moguće navesti sve tematske skupine koje slikovnice mogu obrađivati.

4.1.4. Slikovnice s obzirom na tehniku

Slikovnice s obzirom na tehniku nastajanja dijele se na lutkatske, fotografske, strip-slikovnice, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika te interaktivne slikovnice. Lutkarske slikovnice nastaju oblikovanjem lutaka od različitih materijala. Korištenjem različitih fotografija, uređenih u programu kako bi stvorile zanimljivu priču nastaju fotografske slikovnice. Spoj stirpa i slikovnice nastaje strip-slikovnica (Majhut i Zalar,2008). Djeci predškolske dobi namjenjene su interaktivne slikovnice. Osnovna zadaća spomenute vrste slikovnice je učenje putem različitih poticaja koje zove djecu na interakciju. Na primjer, kada

dijete pritisne određenu stvar, ona će proizvesti različiti zvuk. Time se kod djeteta razvija slušna percepcija. Interaktivna slikovnica može imati i poticaj dodira, kad prođe rukom po nečemu ono ima različitu strukturu čime se kod djeteta razvija taktilna percepcija. Ovim slikovnicama se utvrđuju prethodnja znanja te se potiče razvoj novog (Kusulja, 2016).

4.1.5. Slikovnice s obzirom na sudjelovanje recipijenata

Od autora Majhut i Zalar (2008) saznajemo da podjela slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenata se dijeli na slikovnice s kojima se dijete može samostalno služiti ili one za koje je potrebno aktivno posredno sudjelovanje odraslih u njihovom čitanju. Za posredovanje između slikovnice i djeteta potreban je pripovijedač, koji je također veza između književnog teksta i ilustracije.

4.1.6. Slikovnice prema doživljaju i namjeni

Prema autorima Crnković i Težak (2002) slikovnice prema doživljaju i namjeni dijele se na poučne i umjetničke. Slikovnice koje služe kao svrha podučavanja djece o određenim temama kao što su biljni i životinjski svijet, zdravlje i higijena, promet, matematika, kemija i sličnih predmeta nazivamo ih poučnim slikovnicama. S druge strane, umjetničke slikovnice potiču razvijanje unutarnjeg odnosa čitatelja i gledatelja.

4.2. Uloga slikovnice

Slikovnica je književno-umjetničko sredstvo namijenjeno djeci koje utječe na njihov cjeloviti razvoj. Razvijena je svijest o tome da pravilnim sadržajima ostvarujemo sve potencijale slikovnice i izravno utječemo na djecu. Dijete na različite načine dobiva podržaje iz svijeta koji ga okružuje čime stječe iskustva. Slikovnica je ta koja potiče njegovu maštu, priprema ga cjeloživotno učenje te podučava na koje načine usvajati i koristiti dobivene informacije. U suvremenom svijetu, slikovnica je izuzetno važna jer ima ulogu poticanja i promicanja čitanja. Autorica Zalar (2009) navodi da je uloga slikovnice pomoći djetetu da otkrije svijet i medij pisane riječi. Slikovnica kod djeteta razvija sva razvojna područja kao što je spoznajni svijet, bogati djetetov rječnik, razvija govor, osvještava i budi emocije kod djeteta te

zadovoljava njegovu potrebu. Sve u svemu, slikovnica ima mnogo funkcija kojima se ostvaruje djetetov potencijal.

4.3. Funkcije slikovnice

Osnovne funkcije slikovnice su: informacijsko-odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija i zabavna funkcija navode Martinović i Stričević (2011).

Informacijsko-odgojna funkcija prema autorima, predstavlja slikovnicu u kojoj će dijete dobiti odgovore na pitanja i probleme koji su dio svakodnevnog života. Roditelji, odgojitelji su odrasli govorni uzor djeci. Iz tog razloga, gledajući odrasle kako im govore i što čitaju mogu shvatiti kako je knjiga temelj znanja i da u knjigama mogu pronaći sve što ih zanima. Neke su slikovnice napravljene da bi se dijete lakše moglo snaći te da bi im se moglo na lakši način objasniti neke veze i pojave. Kroz slikovnicu dijete razvija vlastito mišljenje, razvija maštu, analizira, uspoređuje i počinje shvaćati pojam apstraktnog. Slikovnica je dio djetetovog odrastanja i dio njegove igre (Martinović i Stričević, 2011).

Čitanjem spoznajne slikovnice dijete bolje razumije sebe u svijetu koji ga okružuje te поближе prikazuje moguće situacije u vrtiću i školi. Ona pomaže djetetu da provjeri svoja znanja i spoznaje o stvarima, pojavama i odnosima (Čačko 2000, Crnković i Težak, 2002).

Iskustvena funkcija slikovnice podrazumijeva da dijete pomoću slikovnice i kroz razgovor s roditeljima i odgojiteljima upoznaje različite običaje, kulturu i vjeru.

Estetska funkcija slikovnice ima veliku ulogu jer dijete gledajući ilustracije i slike razvija osjećaje i budi emocije. Od najranije dobi, slikovnica znatno utječe na djetetov ukus, oblikuje djetetove stavove i zanimanje za knjigu (Čačko, 2000).

Sljedeća funkcija slikovnice, ali ujedino i zadnja, prema Čačku (2000), je zabavna funkcija koja je najčešće preduvjet za ostvarivanje svih ostalih funkcija. Slikovnica mora biti zabavna, pružiti djetetu igru i veselje te na zabavan način prikazati djetetu svijet oko sebe.

4.4. Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice

Mnogi misle kako ilustrirana knjiga i slikovnica imaju isto značenje. Ilustracija u knjizi najčešće je crtež. Pravo značenje crteža u ilustriranoj knjizi možemo tumačiti samo uz pomoć napisanog teksta. Prema autorima Majhut i Batinić (2017) crtež nadopunjuje mjesta neodređenosti pripovijendog teksta, dok tekst crtežu pruža imena likova i značenje prizora. Ilustracija i tekst su u međuodnosu. Ilustraciju u slikovnici treba vrednovat kao sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku i pridonosi razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva jer ćemo konstrukciju događaja izgraditi na temelju slike, dok riječi pričaju bitno oskudniju priču.

Autorice Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011/12) u članku navode kako kvalitetna ilustracija obogaćuje djelo, ali i njegovog čitatelja. Kvalitetna ilustracija sadrži bitna obilježja kao što su: stilska pročišćenost, harmonija i ritam boja, jedinstvena kompozicija koja vodi dijete kroz radnju slikovnice i omogućava mu vizualno istraživanje. Temelj svega je skladnost između književnog teksta i ilustracije. Prema autoricama, za kvalitetnu ilustraciju pogoduje suvremena umjetnost, novi mediji, konceptualni pristup i miješanje različitih izražaja. Time zaključujemo, da na tržištu imamo veći broj slikovnica koji zadovoljavaju kriterije kvalitetne slikovnice. Stoga, zadatak odgojitelja i knjižničara je osvjestiti roditelje o kvalitetnoj slikovnici.

5. ILUSTRACIJE

5.1.Povijest ilustracije

Najstarija forma pisanja zove se ilustracija. Potječe još od Egipćana kod kojih se pronalaze vjerski motivi oslikani na papirusu. U doba Rimljana se pojavio pergament. Ilustrirani pergamenti izručivali su se u obliku svitka. Knjige su se pisale ručno, tekstovi su bili ukrašeni inicijalima, minijaturama i crtežima. Razvojem kršćanstva proširila se tehnika ilustriranja knjige upotrebom tempere i listića zlata za ukrašavanje obojenih dijelova. Pojavile su se različite ilustrirane svete knjige različitih religija (Miller, 1992).

U 11. stoljeću u Europu dolazio je papir iz Kine. S time se pojavila tehnika stvaranja ilustracija drvorezom. Izumom tiska u 15. stoljeću tržište knjiga se proširilo. Tehnika gravirnja bila je popularna do 18. stoljeća. Krajem 18. stoljeća upotrebljavaju se litografije koje su omogućavale kvalitetniju produkciju ilustracija.

Zlatno doba ilustracije javlja se u Americi 1880. godine. To je bilo vrijeme novina, časopisa i ilustriranih knjiga. Pojavom prvih forografija i izumom fotoaparata ugroženo je.

U kasnoj polovici 16. stoljeća pojavljuje se dječja ilustracija. Prve dječje ilustracije bile su crno-bijele, nastajale su tehnikom rezbarenja, nakon toga tehnikom oslikavanja. Do procvata ilustracije u dječjoj književnosti dolazi u 19. stoljeću.

5.2.O ilustraciji

Pojam ilustracija dolazi od latinske riječi *illustrare*. Definiira se kao objašnjenje, tumačenje, dopuna ili slikovito tumačenje nekog teksta komentarima ili neke teze primjerima. Ilustraciju je teško definirati jer objedinjuje mnoštvo žanrova, stilova i namjena. Ona predstavlja vizualni prikaz subjekta. Ilustracijom se pokušava predočiti tema o kojoj se govori. Time predstavlja slikovit, živopisan i bogat oblik komunikacije djeteta s tiskanim medijima (Gračić, 2019).

Ilustracija može biti crtež, slika, portret, fotografija ili drugi oblik vizualnog izražavanja koji budi kod čitatelja interes za tiskanom riječi. Ilustracije prema vrstama tehnika mogu se podijeliti na tradicionalne i moderne digitalne tehnike u kojima se koriste razne tehnike.

5.3. Stilovi ilustracija

U članku „Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama „, autorice Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011/12) navode kako ilustracija obogaćuje djelo te samog čitatelja. Autorice navode stilove ilustracija. To su: apstraktni, stripovski, ekspersionistički, impersionistički, folklorni, naivni, realistički, nadrealistički i romantičarski stil. Svaki od tih stilova potiče dječju kreativnost jer svaka ilustracija ima osobni dodir ilustratora.

5.4. Piko kod prijatelja

Slikovnica Piko kod prijatelja napisao je poznati autor i ilustrator Eric Hill. Za slikovnicu se može reći da pripada stripovskom stilu dječje književnosti.

Predstavlja djelo koje, sigurno, većina pamti iz djetinjstva. Slikovnica je namjenjena mlađoj djeci od 1. do 3. godine djetetova života. Ova slikovnica upoznaje djecu sa životinjama, prijateljstvu i predmetima ili stvarima koje nas okružuju.

Ilustracije prate redosljed događaja, što prilagođava slikovnicu dječjoj perspektivi. Tekst je vrlo kratak te prati ilustracije. Najviše su rečenice pisane u upitnom obliku kako bi potakle djecu da odgovore na pitanje prema onome što vide na ilustracijama. Ilustracije su stripovskog tipa. Ilustracije su prikazane u crtačkim tehnikama, a to su: linija, boja i kontrast. Ilustracije jasno pokazuju radnju.

Slika 3. Piko kod prijatelja (preuzeto iz slikovnice)

Slika 4. Piko kod prijatelja (preuzeto iz slikovnice)

5.5. Što Pino radi?

Slikovnicu Što Pino radi? napisala je prof. logoped Marta Galewska-Kustra, a ilustrirala Joanna Klos. Slikovnica vodi djecu kroz zabavan svijet govora. Kroz slikovnicu djeca prate junaka Pina u svakodnevnim aktivnostima.

Slikovnica je namjenjena djeci od 0 + godina. Slikovnica je napisana u stripovskom stilu. Tekst prati ilustracije i napisan je u upitnom obliku isto kao i slikovnica *Piko kod prijatelja* kako bi poticala djecu na razgovor s odraslom osobom s kojom čita. Ilustracije su prikazane u crtačkim tehnikama s kombinacijama linije, boja i sijena.

Slika 5. Što Pino radi? (preuzeto iz slikovnice)

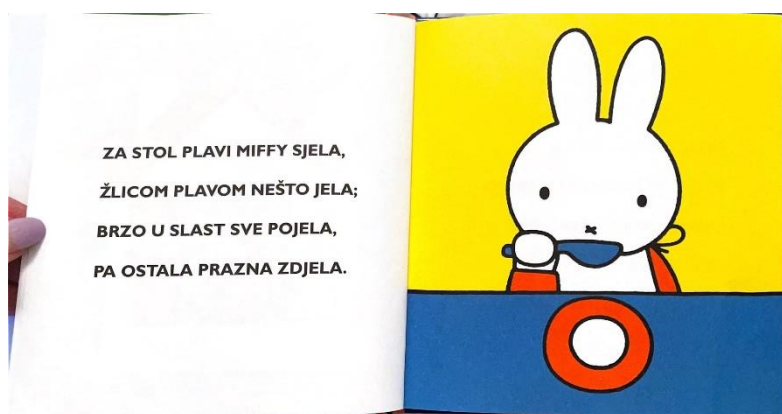

Slika 6. Što Pino radi? (preuzeto iz slikovnice)

5.6. Miffy u kući

Poznata svjetska autorica i ilustratorica Bruna Dick, napisala je serijal slikovnica o liku zvana Miffy. Slikovnica je napisana za djecu do 4 godine. Slikovnica je malog formata s jasnim i jednostavnim crtežima. Autor upotrebljava osnovne boje, crvena, plava, žuta ili zelena. To je ono što slikovnice čini jedinstvenim. Crteži se nalaze na desnoj strani, a na lijevoj strani nalazi se tekst ispisan velikim tiskanim slovima koji prati crtež. Priča je ispričana kroz kratke stihove.

U slikovnici Miffy u kući, djeca upoznaju lika Miffy. Upoznaju gdje i kako ona živi, s kojim se igračkama igra i kako provodi svoj dan.

Slika7. Miffy u kući (preuzeto iz slikovnice)

Slika 8. Miffy u kući (preuzeto iz slikovnice)

6. SLIKOVNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Slikovnica je važno edukativno sredstvo namjenjeno djeci, koji utječe na njihov cjeloviti razvoj i potencijal.

6.1. Odgojno-obrazovni potencijal slikovnice

Prema autorici Jerkin (2013) koja navodi da talijanska istraživačica Marnie Campagnaro odgojno-obrazovni potencijal slikovnice svrstava u četiri grupe: promicanje čitanja, vizualno opismenjavanje, razvijanje kritičke kompetencije i poticanje mašte. Provedeno istraživanje je potvrdilo da slikovnice utječu na dječji kognitivno-emocionalni proces koji je usko povezan s razvojem mašte, umjetničkom osjetljivošću i kritičkim mišljenjem. „Glavni zaključci istraživanja tiču se važnosti vizualnoga opismenjavanja učenika. U obrazovnome sustavu, ističe istraživačica, ne posvećuje se dovoljno pažnje čitanju slika. Autorica je predložila shemu vizualne gramatike slikovnice, odnosno sastavnice vizualne analize na četirima razinama: leksičkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i semantičkoj.“ (Jerkin, 2013)

6.2. Kako odabrati slikovnicu

Kako odabrati kvalitetnu slikovnicu, a da pri tome pazimo na dob djeteta, njegov razvojni položaj i interes. Odgovor je pokušala dati autorica Mira Čudina Obradović (1995) koja kaže da treba izbjegavati tzv. kič-slikovnice, književni tekstovi koji su napisani jezično loše i besmisleni su. Likovi nisu maštoviti, javljaju se šablone životinja koje su stereotipne, a kasnije ih djeca koriste i u svojim crtežima. S druge strane, postoje slikovnice koje je napisao pisac za djecu, a ilustrirao potpisani slikar. One obiluju bogatim sadržajem i likovima kojima se djeca prepuštaju i zajedno s njima odlaze u svijet zabave i mašte. Tekstove koje je napisao dječji pisac možemo nazvati književnim jer imaju smislenu i lijepu poruku i zaključak. Također, preporučuje da djeca trebaju što više pojećivati knjižnice kako bi pronašli kvalitetnu slikovnicu. Isto tako, ako želimo imati slikovnicu u svojoj kući, u sobi potrebno je obratiti pozornost na prodajno mjesto.

6.3. Dijaloško čitanje slikovnice

Čitanje slikovnica iznimno je važna u dječjoj dobi za svaku uzrast. Oni kroz svakodnevno druženje s knjigom, bilo u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili svom domu, bogati svoj rječnik, uči kako prepričati priču, zna kako se drži knjiga, okreću listovi.

Dijaloško čitanje deifinira se kao aktivan način čitanja slikovnica djeci. Osoba koja čita slikovnice koristi razne postupke pomoću kojih postavlja otvorena pitanja, potiče djecu na razgovor o pročitane tekstu, da iznesu svoje mišljenje i da oni samostalno sudjeluju u čitanju priče (Kuvač Kraljević i sur., 2015). Prema Čudini-Obradović (2002) odgojitelj je taj koji bi trebao svojim ponašanjem, vedrinom i komunikacijom pripremiti djecu na čitanje. U razvojnim razdobljima koje slijede dijaloško čitanje neće imati samo ulogu poticanja govora, već i mogućnost poticanja kreativnosti ako se tijekom ili nakon priče pogađa ili smišlja kraj priče, traže drugačija rješenja ili priča preseli u drugo vrijeme ili prostor te se poziva djecu na raščlambu i zamišljanje osobina likova i svojstava opisanoga u tekstu. Time će ih potaknuti na samostalno unutarne zamišljanje stvarnosti te olakšati i obogatiti buduće čitanje (Čudina-Obradović, 2002, str. 40). Postoje i oblici komunikacije koji su izrazito poticajni za djecu te se dijele na jednostavnu i složenu razinu.

Sastavnice jednostavne razine su:

- „postavljanje poticajnih pitanja koje potiču djecu na samostalan govor, potrebno je izbjegavati pitanja čiji su odgovori „da” ili „ne” pa pitati pitanja npr. „Tko je ovo?”, „Što ovdje vidiš?” i slično
- obogaćivanje djetetovog odgovora novim pitanjem
- ponavljanje djetetovog odgovora kako bi se dijete ohrabrilo i dobilo informaciju da je dobro odgovorio
- pomaganje – djetetu se pomaže kada na primjer ono pogrešno odgovori pa mu roditelj/odgojitelj jasno kaže ispravan odgovor
- pohvala i hrabrenje tijekom čitanja ako je dijete nešto zapazilo i dobro odgovorilo na pitanje
- uvažavanje djetetova zanimanja govori o tome kako je dobro prihvatiti djetetovo usmjeravanje pozornosti na neki određeni dio slike i skrenuti s glavne teme jer djetetova privremena pozornost služi kao temelje za produktivan razgovor

- vedrina i šala moraju biti prisutne kako bi čitanje bilo djeci što zabavnije i da ih više podsjeća na igru, zato je važno da osobe koje su kritične, sitničave i nestrpljive ne koriste dijaloško čitanje jer mogu kod djeteta izazvati osjećaj posramljenosti i strah od neuspjeha“ (Čudina-Obradović, 2002, str. 39).

„Složenija razina zahtijeva od djeteta i složenije samostalne iskaze jer se smatra da je dijete za to već sposobno i za to su potrebni postupci poput:

- postavljanja pitanja čiji je odgovor slobodan i u toj fazi postavljaju se „šira“ pitanja poput „Možeš mi reći što se ovdje radi?“ ili „Što je na ovoj stranici?“ i slično. Na takva pitanja djeca će vrlo vjerojatno dati kratak odgovor, ali onda je potrebno obogatiti djetetov odgovor dodatnim pitanjima
- proširenje djetetova izričaja – proširiti pojam dodavanjem nečeg novog, ali tako da dijete i dalje može normalno pratiti
- vedrina i šala na složenijoj razini podrazumijeva opuštenost, vedrinu i prihvaćanje djeteta od strane odraslih, odnosno roditelja/odgojitelja“ (Čudina-Obradović, 2002, str. 40).

6.4. Uloga odgojitelja i roditelja u proces čitanja

Do sada provedena istraživanja pokazuju kako je bitna „uključenost roditelja u aktivnosti čitanja naglas djetetu već od trenutka kada se dijete rodi“, jer još od najranije dobi započinje razvoj „predčitalačkih vještina“, a razvoj istih pomoć je djetetu u daljnjem svladavanju čitanja i pisanja (Pergar, Karadža, 2019: 99).

„Čitanje, osim što potiče razvoj dječje mašte, ono pomaže djeci da dožive pun raspon vlastitih osjećaja“ (Civardi i sur., 2015: 9).

Autorica Velički (2013) u svojoj knjizi govori da priče koje čitamo djeci unose mir i red u užurbani svijet suvremenog života. One daruju djetetu stalnost, predvidljivost i red, a uklanjaju neizvjesnost i stres. Čitanjem priča, djeci obogaćujemo život lijepim slikama, bogatstvo koje će dijete ponijeti sa sobom, a one će mi pružiti stabilnost i snagu u kasnijem životu. Prema Čudini-Obradović (2003) izuzetno je važno čitati djetetu od najranije dobi. Na taj način dijete se druži s odraslom osobom i slikovnicom, ono uživa u slušanju priče te stvara i jača emocionalnu vezu s roditeljem ili odgajateljem. Tijekom čitanja zajedno mogu razgovarati, predviđati što će se dogoditi sljedeće, raspravljati o viđenom i pročitanoj, upustiti se u svijet mašte itd. Tim radnjama ćemo dijete potaknuti na govorno izražavanje, da bude aktivni sudionik procesa, a ne samo pasivni promatrač. Isto tako, autori Zimmermann i Hutchins (2009) ističu da će dijete lakše i brže zavoljeti čitanje samo ako mu predstavlja zabavu. Za slikovnicu možemo reći da je svojevrsno ogledalo, jer dijete preko slikovnice upoznaje prvo sebe, a onda i druge. Također, slikovnica predstavlja most koji povezuje odgojitelja i dijete, a isto tako roditelja i dijete. Stoga, izuzetno je važno djeci čitati slikovnice, ali istovremeno ih uključiti u čitanje iste. Dijete dok je još malo možda ne razumije ono što mu roditelj ili odgojitelj čitaju, ali se stvara međusobna povezanost. Roditelj ili odgojitelj kroz čitanje djetetu može otkriti dječje interese, strahove, stavove, razmišljanje itd. Tijekom čitanja mlađoj djeci ostvaruje se trenutak koji im pruža osjećaj ugodne, stvara se povjerenje i dijete se osjeća sigurno. Iskustvo zajedničkog čitanja pruža djetetu mogućnost da se razvija emocionalno, fizički, stekne razne socijalne i komunikacijske vještine (Stričević, 2006).

„Model odrasloga“ su poticaji odrasloga te dostupnost i količina izloženosti odgovarajućim materijalima za čitanje pri čemu su glavni čimbenici oni koji potiču razvoj rane pismenosti (Martinović i Stričević, 2011: 40).

Kakvu će komunikaciju imati odgojitelj i dijete ovisi o razini socio-emocionalne veze koju su ostvarili tijekom boravka u skupini. Emocionalna veza temelj je dobre komunikacije. Veza između odgojitelja i djeteta razvija se svakog dana unutar skupine, tijekom aktivnosti i u mnogobrojnim situacijama. Izuzetno je važno da dijete bude prihvaćeno i uvaženo od strane odgojitelja. Ukoliko je ostvarena komunikacija i interakcija između odgojitelja i djeteta razvija se povjerenje. Dok dijete govori, važno je da ga odgojitelj sluša te koristi verbalnu i neverbalnu komunikaciju, pokrete, mimike i geste. Važno je da se dijete osjeća slobodno govoriti, da odgojitelja proširuje i nadopunjava dječje iskaze i spoznaju. Isto tako, važno je da s djecom provodi aktivnosti: čitanja priča, kraćih ili dužih, ovisno o dobi djeteta, bajki, razgledavanja slikovnica, listanje slikovnica itd. (Petrović-Sočo, 1997).

Prilikom odabira slikovnice za dijete, odgojitelj ili roditelj treba voditi računa o kvaliteti slikovnice te da je slikovnica prilagođena dobi djeteta. Autori Diklić i sur. (1996: 343) navode da „slikovnica nije samo dragocjena slika, nego i roba, a kao roba podliježe zakonima tržišta“. Stoga, važno je voditi računa o kvaliteti, a za to je potrebno da onaj koji kupuje knjigu za dijete ima „razvijen ukus kupca“ (Diklić i sur., 1996:343)

7. BOGAĆENJE DJEČJEG RJEČNIKA

Rječnik kao pojam možemo definirati kao skup riječi koje su nam razumljive i one koje upotrebljavamo u svakodnevnom životu. Autori Peretić i sur. (2015) definiraju dvije vrste rječnika: pasivni i aktivni rječnik. Pasivni ili receptivni rječnik sadrži riječi koje razumijemo, a riječi koje proizvodimo čine ekspresivni ili aktivni rječnik. S tim da je receptivni rječnik uvijek veći i bogatiji od ekspresivnog. Poticanjem govorno-jezičnih sposobnosti kod djeteta predškolske dobi zahtijeva svakodnevno proširivanje njegovog rječnika (Rade, 2003). Preduvjet za proširivanjem aktivnog rječnika djeteta je da dobro razumije i poznaje značenje riječi jer o njemu dijete ovisi i bez njega se ne može razvijati. Riječi iz aktivnog rječnika moraju se ponavljati u konkretnim događanjima i okolnostima da bi ih dijete što bolje usvojilo i razumijelo. Neke od tih riječi su imenovanje djetetu bliske osobe poput roditelja, bake, djeda i uže obitelji, imenovanje osnovnih dijelova tijela, osobnih predmeta i igračaka te nekih osnovnih radnji i zahtijeva (Rade, 2003). Takvim načinom dijete se nalazi u okolini koja zadovoljava njegove potrebe.

Nakon što dijete navrší dvije godine potrebno je teme i sadržaje nadograđivati novim saznanjima, doživljajima i iskustvima djeteta. Kako dijete raste tako se i razvija njegov spoznajni razvoj te dijete treba upoznavati i susretati novim i apstraktnim pojmovima (Rade, 2003).

Nadalje, uz pojam rječnik spominje se pojam mentalni leksikon koji označava skladište riječi te i neke informacije o njima. Autor Erdeljac (prema Peretić i sur., 2015) kaže kako „mentalni leksikon nije organiziran kao lista riječi poredanih abecednim redoslijedom kao u rječnicima, već kao složena interaktivna mreža u kojoj se međusobno preklapaju i paralelno aktiviraju potrebne informacije, dok su veze unutar leksikona različite vrste i jakosti te ovise o općim kognitivnim sposobnostima kao što je primjerice pamćenje.“ Na taj način dijete usvaja nove riječi, odnosno njezino značenje i obilježje, a najviše kroz dijaloško čitanje slikovnice s roditeljima i odgojiteljima, prepričavanje priča te kroz dramske prikaze (Peretić i sur., 2015).

Usvajanje novih riječi potičemo kroz svakodnevne situacije čime djeca riječi usvajaju spontano kroz igru, a veličina njihovog rječnika ovisi o tome koliko riječi s njima razmjenjuju roditelji i odgojitelji.

7.1. POTICAJNO JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO OKRUŽENJE U VRTIĆU

Svaka soba dnevnog boravka u vrtiću podjeljena je po centrima aktivnosti. Pa tako imamo: glazbeni centar, obiteljski centar, matematički i stolno-manipulativni centar, istraživački centar, centar početnog čitanja i pisanja itd. Centar početnog čitanja je centar u kojem se nalaze slikovnice, ilustracije i sličice s kojima djeca imaju interakciju. Važno je da je centar opremljen kvalitetnim i dobrim slikovnicama te da su te slikovnice primjerene dobi djece koja je u skupini. Također, važno je pratiti dječji interes i oslušivati ih kako bi odgojitelj mogao pripremiti razne materijale i poticaje. Time bi djeca kroz igru sudjelovala u aktivnosti. Znamo da je igra temeljni način kroz koji djeca najbolje uče. Naravno, igre i poticaji moraju biti prilagođeni dobi djece kao i aktivnosti čitanja slikovnice. U jasličkoj skupini, djeci se više pokazuju ilustracije i daju im se poticaji koji razvijaju motoriku. Razvoj fine motorike utječe na govor. Srednja vrtićka skupina ima bolji razvijeni spoznajni razvoj tako da već mogu pratiti događaje u slikovnici i nakon pročitane djela odgovarati na postavljena pitanja. Zaključno, aktivnost čitanja u odgojno-obrazovnom radu od izuzetne je važnosti za djecu jer utječe na oboljšanje govora, bogaćenje njihovog rječnika, ali i na komunikaciju. Svakodnevno treba čitati djeci, ali im i dopustiti da budu aktivni sudionici u čitanju. Dozvoliti im okreću stranicu, prate i uočavaju ilustraciju, dopustiti im da dovrše misao. Isto tako, važno je da odgojitelj zna prepoznati kvalitetnu slikovnicu i prema dječjoj dobi odrediti vrstu koju će im čitati. Najčešći izbor su slikovnice koje su estetski privlačne, u kojima su ilustracije velike, jasne i razumljive. Prilikom interaktivnog čitanja potrebno je prekinuti čitanje i potaknuti dijete postavljanjem pitanja da iznese svoje mišljenje te možda da izmisli kraj priče ili nastavak (Posokhova, 2008). Tim načinima kod djece razvijamo kreativnost, maštu, socio-emocionalni razvoj, samostalno zaključivanje, pozitivnu sliku o sebi, a najviše govor koji postaje sve bogatiji i bogatiji.

8. INTERAKTIVNA DIDAKTIČKA SLIKOVNICA

„ Slikovnicu ili priču potrebno je uvoditi u djetetov život tako da ona od igračke koju dijete opipava, razgledava i prelistava postane omiljeni predmet poput igračke“ (Stričević, 2006).

U povijesti sve do 1945. godine nije postojala interaktivna slikovnica ni u jednom obliku. Razvojem i potrebama društva slikovnica postaje sve interaktivnija (Batinić i Majhut, 2000). Što znači interaktivnost? Prema Kokić(2015) interaktivnost je stupanj u kojoj komunikacijska tehnologija stvara okruženje u kojem sudionici imaju priliku komunicirati, a potiče ih na sudjelovanje u komunikaciji uz pomoć tehnologije.

Znajući da dijete uči pomoću svojih osjetila, oponašajući svoje roditelje, ali odrasle iz njegove okoline usvaja i razvija vještine. Interaktivna didaktička slikovnica nudi priču koja omogućuje djetetu igru. Ona nudi djetetu neposredni susret s određenom situacijom u kojoj se dijete nalazi ili se može nalaziti.

Postoje različite vrste i razine zastupljenosti interaktivnosti interaktivne slikovnice pa ih dijelimo prema četiri razine. Prva razina je tiskana slikovnica bez interaktivnih sastavnica, a druga razina je tiskana slikovnica s interaktivnim sastavnicama. Zatim slijedi treća razina to je proširena tiskana slikovnica koja uz tekst i sliku ima vizualne, zvučne i manipulativne interaktivne sastavnice. Naposljetku je digitalna slikovnica koja se može koristiti putem različitih medija i na različite načine, a pri tome sadrži animaciju, zvuk, interaktivne vizualizacije i 3D grafike (Kokić, 2015).

Interaktivne slikovnice pronalazimo u različitim oblicima. To su: pop-up slikovnice slikovnice- igračke, slikovnice preklopnice, zvučne slikovnice i digitalne slikovnice. Također, one imaju svoju trodimenzionalnost što znači da ulazi u stvarni prostor čitatelja da kad se stranica otvori i čitatelj podigne preklopne dijelove na stranici ili povlači određeni dio stranice koja potiče kretanje slike. Tim radnjama, slikovnica privlači čitatelje te ga potiče na interakciju. Isto tako, prema Kovač (2015), interaktivna slikovnica zahtjeva, aktivnost i pozornost čitatelja. U jasličkoj dobi primjenjuju se slikovnice preklopnice, zvučne slikovnice najčešće s tematikom životinjskog svijeta te slikovnice- igračke.

Dijete u interakciji sa slikovnicom spontano obogaćuje svoj rječnik čime razvija mišljenje te može složiti vlastitu priču. Također, razvija predmatematičke vještine, uči kako riješiti

problemske situacije te kreativnost i maštu. Isto tako, razvija pozitivnu sliku o sebi time što pokušava savladati zadatak koji se nalazi u njoj i razvija samopouzdanje. Kroz interaktivne didaktičke slikovnice, djeca bolje upoznaju oblike, boje, veličine i odnose jer ih doživljavaju svim svojim osjetilima.

9. PRAKTIČNI DIO

Zbog potrebe pisanja diplomskog rada, ali i prema interesima djece u dječjem vrtiću Kapljica, Bistra, osmišljen je i proveden projekt „Slikovnice na putu“. U projektu je sudjelovala jaslička mješovita skupina „Suncokreti“ u suradnji s roditeljima i odgojiteljice Lucija Grizelj i K.J.

Prema Editi Sunjski rad na projektu je „sklop aktivnosti u kojima jedno ili više djece proučava neku temu ili problem, uz primjerenu podršku odgajatelja“. Isto tako, navodi da je projekt oblik integriranog kurikulumu u kojemu djeca prema svojim željama i sposobnostima s drugom djecom i uz suptilnu asistenciju odgojitelja, istražuju i provode različite aktivnosti kojima stječu znanje, iskustvo, vještine, sposobnost donošenja odluke i uče se vlastitoj odgovornosti (Slunjski, 2012).

U današnje vrijeme sve manje roditelja provode vrijeme čitajući i listajući slikovnice sa svojim djetetom. Znamo da je važno od najranije dobi približiti slikovnicu djetetu. Svrha ovog projekta je bila potaknuti govorni razvoj i interes djece za slikovnicom te osvjestiti roditelje o važnosti kvalitetnog zajedničkog provedenog vremena.

Svako dijete imalo kod sebe slikovnice „Piko kod prijatelja“ i „Pino“ tjedan dana. U tom periodu zadaća roditelja je bila da zajedno sa svojim djetetom listaju i čitaju slikovnice te na kraju napišu kratki osvrt kako je njima bilo. Tijekom projekta, odgojiteljice su zajedno s djecom u svakodnevnom radu čitale i listale slikovnice. Kroz razne aktivnosti kao što su „Priča iz vrećice“, „Ispričaj“ i „Slikopriča“, odgojiteljice su dodatno razvijale govorni razvoj djece. U nastavku su fotografije djece i osvrti njihovih roditelja.

Slika 9.

„E. voli čitati slikovnice. Pokazuje s prstićem osobe, životinje te govori pas, Piko, majmun, cvijet, lopta, pričica, medo, majmun spava itd. Čitala je s mamom, tatom, bakom i dedom. Imamo dvije slikovnice Pino, te smo još dvije posudili u knjižnici. Sama lista stranice te se rijetko zadržava na jednoj osim ako je netko ne ispituje: „Što je to?“, „Gdje je pas, mica, mama, beba, medo?“. Sve slikovnice su joj na dohvat ruuke te vrlo često ih sama lista i pokazuje s prstićem i govori što je to. Ponekad i zove nekog da sjedne s njom i čita. Kad čitamo knjigicu u kojoj ima puno rečenica, ponekad je skoncentrirana, a većinu puta nije. Dok njezin brat voli jako slušati i strpljiv je dok mu čitamo.“

Slika 10.

„Pokušali smo čitati i listati obje slikovnice, ali nam se više svidjela jedna – Piko kod prijatelja.“ Nažalost zbog bolesti i ne spavanja i ostalog nismo puno listali tj. čitali Pino jer nije želio. Kada smo čitali, čitali smo zajedno. N. je izrazio prilikom listanja slikovnice veliko pozitivno oduševljenje. Otvarao je prozorčice, slušao dok sam čitala, listao sam slikovnicu, pokazivao psa. Svidjela mu se slikovnica isto kao i meni jer nije trgao i bacaio itd. Sada nastvaljamo čitati i listati slikovnice svaku večer.“

Slika 11.

„K. je najviše čitala slikovnice popodne, po povratku iz vrtića. Slikovnice smo prvi dan zajedno izvadile iz vrećice, čitale, ponavljale... Idućih dana vrećica sa slikovnicama je stajala na K vidljivom mjestu u dnevnom boravku te bi ona sama zatražila da čitamo kad bi spazila vrećicu. Čitala bi joj prvo mama zatim bi zajedno (mama bi započela rečenicu, a K. ju završila ili bi odgovorala na pitanja), a zatim bi K čitala mami na način da govori ono što vidi na slikama ili prepričava neke dijelove priče koje je zapamtila tijekom zajedničkog čitanja. Čitale smo svaki da, budući da i od ranije imamo naviku čitanja slikovnica prije popodnevnog spavanja i predvečer. Za vrijeme čitanja bile smo sretne, smijale se, razgovarale. K. se pravila važna jer zna sve pojmove iz slikovnice „Šta Pino radi?“ i jer zna prepričati dijelove slikovnice „Piko kod prijatelja“ te bi znala pričati o slikovnicama i dok ih ne bi čitale. Čitanje slikovnica je za obje vrlo korisna navika jer provodimo kvalitetno vrijeme zajedno, razvijamo kod K. sposobnosti pamćenja, govora, prepričavanja, prepoznavanja stvari i emocija.“

Slika 12.

„Već neko vrijeme čitamo i istražujemo knjige slikovnice. Trenuci s djevojčicama uz knjige su prekrasni jer se uživamo u slikovnice. L. je najviše čitala s mamom, tatom, sekom i bakom. Dopadaju joj se obje slikovnice i svojim nekim jezikom odgovara na ostavljena pitanja. Bila je najviše oduševljena jer može sama listati i otvarati prozorčiće u knjizi.“

Slika 13.

„Čitanje s djetetom je jako lijep doživljaj. Dijete generalno pokazuje veliki interes prema slikovnicama te je u slučaju ovih slikovnica reagiralo jednako kao sa drugima. Prvih dva dana je pokazalo veliki interes koji je u sljedećim danima splasnuo. Krajem tjedna, nakon zaboravljanja na dane slikovnice se interes vratio te je s punom pažnjom kroz subotu i nedjelju sudjelovalo u čitanju. Dijete u slučaju samostalnog čitanja sam sebi pripovijeda birajući riječi koje su mu poznate. U slučaju čitanja s roditeljem, kad sam zna riječima izraziti što je prikazano na slici nakon objašnjenja od strane roditelja ponavlja izgovorene riječi. Ako je slikovnica u isto navrata više puta pročitana, dolazi do pada interesa te se dijete udaljava kako bi se bavilo drugim knjigama ili igračkama. Dijete je čitalo s oba roditelja u više navrata. Dva puta s majkom i tri puta s ocem. Jednom prilikom je dijete čitalo slikovnicu samo te je po završetku roditeljima prepričavalo doživljeni sadržaj slikovnice. Osjećaj od strane roditelja je jako pozitivan. Roditelj se osjeća ponosno kad dijete izgovara nove riječi te pokušava ili uspjeva složiti dulje nizove riječi. Na pohvalu radi dobrog izgovora i razumijevanja, dijete reagira osmijehom te vidljivim osjećajima sreće. Dijete pozorno, s velikim zanimanjem sluša opise slika te značenje teksta u sklopu nove slikovnice.“

Slika 14.

„U ponedjeljak kad smo došli kući iz vrtića S. je slikovnice izvadila iz platnene torbe te nam odmah pokazala i rekla da se velika slikovnica zove Piko, a mala Pino. S. je sretna dok čitamo slikovnicu. Sama je donosi i želi da je čitamo. Zna sama završiti rečenice iz priče. Svaki put kad otvori prozorčić u kojem je zeko pjeva pjesmicu „Zeko hop“. Nakon svakog čitanja slikovnice posprema u platnenu torbu. S se slikovnica Piko više sviđela od druge slikovnice. Dok čitamo slikovnicu S. zove bracu da nama se pridruži u čitanju. Slikovnice je najviše čitala s tatom, mamom i bratom. S je bila sretna i vesela dok smo čitali slikovnice.“

Slika 15.

„S M. smo čitali knjigu pretežito navečer prije spavanja. Doživljaj je lijep jer kao roditelj osjećamo da činimo nešto lijepo i korisno za dijete, pri tom je to i trenutak koji nas nekako zbližuje. M. prilikom listanja slikovnice „Što radi Pino?“ prepoznaje slike te ih izgovara, kad on lista slikovnicu nekada se zna zaigrati s njom pa naizmjenice lista stranice, no ne pokušava ih trgati. Kod knjigice „Piko kod prijatelja“, M. pažljivo sluša dok mu mi čitamo i pokušavamo objasniti zbivanja u njoj. Najdraže mu je čitanje s bakom jer mu je baka već i prije kupovala slikovnice kao poklon pa ih je već i onda zavolio čitati. Mislimo da je to dobro za njega jer se tako vježba u izgovaranju riječi te stječe naviku čitanja knjiga što će mu kasnije u školi trebati. Projekt je dobar i super je što se nekada i roditelje uključuje u njih.“

Slika 16.

„Ovaj tjedan u kojem smo imali knjigice je bio jako zanimljiv za nas iako imamo puno svojih knjigica koje čitamo. Gledati D. kako se iskreno veseli jer je dobio nešto od tete je i nas razveselilo jer je ovo prvi put da je dobio nešto što je dio vrtičke zajednice koja njemu jako puno znači. Držao je torbu s knjigicama u autu skroz do doma. Čitanje knjigica je bilo kaotično jer D. voli čitati ili sam ili čitati osobi s kojom čita. To obično izgleda tako da okreće stranice dok ne naiđe na neku koja mu se jako sviđa i onda je pokušao sam opisati. Primjerice: Piko spušta. Oh ne pazi!, a ukoliko ne zna onda pita „A šta to?“. Ukoliko mu se knjigica pokuša oduzeti da bi mu se čitala više;“ JA, JA!“ i bude vidno frustriran. Sve ponekad bude popraćeno i uvredljivim plačem. Ako se od njega traži da donese knjigicu za čitanje sretan donese onu koja se od njega traži i pokazuje da prepoznaje knjigice koje mu se čitaju. Za nas je zajedničko čitanje način povezivanja i prilika da situacije u knjigici povežemo sa onima u stvarnom životu. D. rado dijeli oduševljenje s svima u obitelji, od roditelja do baka i djedova i često htjeli, ne htjeli on nas uključiti.“

Slika 17.

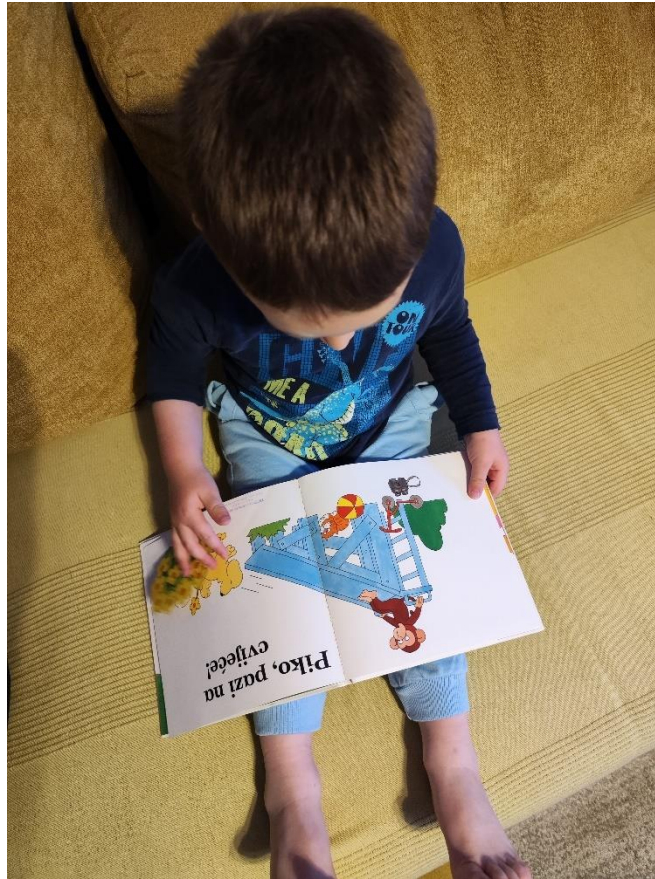
„Zajedničko čitanje / listanje slikovnica bilo je lijepo. Navečer prije spavanja smo listali i čitali. Osjećali smo se lijepo. Listao je slikovnicu sa svojim tatom i mamom. Nije bilo loših trenutaka tijekom čitanja i listanja slikovnica. Najviše mu se svidjela slikovnica o psiću Piku.“

„Čitanje slikovnica s našom T. prošlo je veoma zanimljivo. Prilikom čitanja „Piko kod prijatelja“ T. je najviše veselilo otvaranje i razotkrivanje skrivenih radnji i riječi. Veselila se čitanju slikovnica bez obzira s kime ih je čitala. T. ima interes za slikovnice i od prije pošto ih i sama ima nekoliko i svako malo ih voli donijeti da ih prolistamo. Mi se trudimo objašnjavati da sve razumije, ali još uvijek nema volje baš pričati. Slikovnica na putu je bio zanimljivi projekt makar nama nije ništa novo sa djetetom čitati i radovati se slikovnicama.“

Slika 18.

„Ja kao roditelj sam doživjela zajedničke trenutke jako dobro i sretno, osim što nismo uspjeli zajedno pročitati slikovnicu „Miffy u kući“ jer ju je počeo bacati i buniti se. Dijete je čitalo s mamom i bratom. Mi smo se osjećali odlično, dijete je bilo jako sretno na Slikovnicu „Piko“ jer mu se dopalo unutra, otvaranje pozadina da smo slikovnicu morali pročitati još tri puta.“

Slika 19.

„Čitanje slikovnica „Piko kod prijatelja“ i „Miffy u kući“ dočekali smo s velikom radošću. Čitanje je uobičajan način provođenja našeg zajedničkog vremena. J pokazuje zanimanje za slikovnice već od najranije dobi te voli da mu mama i tata čitaju i pričaju priče. I ove „Slikovnice na putu“ su čitali mama i tata. Za vrijeme čitanja, kao roditelji, osjećali smo se radosno zbog provođenja zajedničkog vremena i zadovoljstvo jer J pokazuje interes za slikovnice te na taj način uči nove riječi, pamti, stvara zaključke i poveznice sa stvarnim životom. Kada smo krenuli čitati J nije mogao odlučiti koju će slikovnicu prvu uzeti. Počeli smo s „Miffy u kući“, ali se usred čitanja ipak odlučio za „Piko kod prijatelja“, koju je potom htio više puta za redom pročitati. Bilo mu je zanimljivo otvarati prozorčice i vdijeti što se nalazi iza njih. Činilo nam se kao da je tu slikovnicu već prije čitao jer je vrlo brzo (već nakon jednog čitanja) upamtio radnju i djelog između Pika i Smješka. Isto nam se učinilo i za slikovnicu „Miffy u kući“.

„Dijete je odmah pri dolasku kući sa slikovnicama bilo uzbuđeno. Jedva je čekala početi čitati. Prvi put smo pročitale zajedno, a onda je dijete odlučilo da ćemo ona i ja, čitati svatko svoju naizmjenice. Jako joj se svidjela Miffy. Bila je jako uključena u boje u slikovnici i cijelu priču. Osim mame i tata, jako je htjela da s njom čita i stariji brat. Tako da su oni često sami samoinicijativno čitali u sobi prije spavanja. Zajedno smo svi razgovarali o knjizi, ali nakon prvog zajedničkog čitanja htjela je sama nama čitati i objašnjavati što vidi i kako ide priče. Uglavnom, odlično iskustvo.“

„Slikovnica je prvi dan bila zanimljiva jer ju je povezivao sa vrtićem, kasnije ga se moralo poticati. Čitao je uglavnom sa mamom, najčešće navečer i kada je sam pokazivao interes. Slikovnica „Što Pino radi“ mu je bila najzanimljivija jer većinu zna ispričati sam, a slikovnica „Piko“ mu nije bila zanimljiva jer je već čtao neke varijante Pika. Ovisno o raspoloženju, nekada je čitao rado, a nekada odbio.“

„Djetetu su se svidjele knjige, već su joj bile poznate. Volimo skupa čitati. Čim uzme knjigu u ruke ili nađe, smije se. Većinom je strpljiva i želi čitati otpočetak do kraja, no ne uvijek. Nisam ju vidjela da baca knjige. Čitala je većinom s mamom, ali jednom se uključila starija sestra. Super ideja!“

„Kao roditelji smo uživali u trenucima zajedničkog čitanja. Inače često zajedno čitamo / listamo slikovnice i jako smo ponosni na naše dijete kako lijepo surađuje i pokazuje interes za pričama i slikovnicama. Najčešće čitamo prije spavanja i preko dana uz užinu. Volimo čitati prije spavanja jer se dijete umiri i lakše zaspi. Čitao je s mamom i s tatom, a neke dane je i sam. Primjetili smo da se već prije susretao sa slikovnicama jer se na prvom čitanju aktivno uključivao i znao je što slijedi. Mami je „Piko“ serijal slikovnica bio najdraži dok je bila mala, tako da se jako razveselila odabiru slikovnice jer joj je probudilo sjećanje na njene rane dane čitanja / listanja tih slikovnica. Svake pohvale za projekt“

„ S T smo čitali „Što radi Pino“ svaku večer prije spavanja. Jako se razveselila čitanju i učenju novih riječi iako nije baš ljubitelj čitanja knjiga. Posebno se fokusirala na dio gdje se spominju mama i tata te smo se na tom dijelu morali zagrliti što je bilo vrlo emotivno. Čitanje je uglavnom s mamom i trudit ćemo se da ovo postane svakodnevni ritual. Slikovnicu „ Piko kod prijatelja“ nismo čitali jer je odbijala.“

10. ZAKLJUČAK

Još od davnih dana odrasli su bili ti koji su prenosili priče i bajke, a nastavlja se i danas. Oni u djetetovom životu upoznaju dijete s književnošću. Slikovnica uvodi dijete u svijet mašte, kreativnosti, čitanja, pisanja, slova, jezika, jezičnih pravila, slikanje, crtanja, zabave i igre. Raznim tematika pomaže djeci sa životnim situacijama, kao što su razvod roditelja, dolazak sestre/brata, suočavanje s različitim emocijama itd. Zato dijete slikovnicu smatra svojim prijateljem.

Kroz slikovnicu dijete se kognitivno, emocionalno i motorički razvija. Kao što dijete obogaćuje svoj rječnik novim riječima tako i razvija finu motoriku listanjem slikovnice te povezuje se više s osobom s kojim čita. Sam projekt polazi od interesa djece u skupini. Cilj projekta i rada da se osvjesti važnost čitanja i listanja slikovnice od najranije dobi. Roditelji i odgojitelji u tome imaju najvažniju ulogu te trebaju svakodnevno nuditi i čitati slikovnice. Kroz projekt roditelji su bili oduševljeni zainteresiranost njihove djece prema slikovnicama i koliko su nove riječi savladali.

Također, iz vlastitog iskustva mogu reći da i sami odgojitelji uživaju u čitanju slikovnice. Odgojitelj se u svom radu koristi brojnim književnim vrstama, a od strategija i metoda najviše koriste oponašanje likova i zvukova pomoću kojih djecu još više zainteresiraju za sam sadržaj i zaokupe njihovu pažnju. Oko srca mi je toplo kad vidim da djeca uživaju tijekom pričanja priče ili čitanja slikovnice kada zajedno sa mnom rade mimike lica i mijenjaju boju glasa. Sretna sam kada su djeca oko mene sretna i kada prema svojim interesima uzimaju slikovnice iz centra čitanja i zajedno sa svojim prijateljima sjede i oponašaju mene kako ja čitam. Sretno dijete, sretno odgojitelj!

11.LITERATURA

- Balić-Šimrak, A., Narančić Kovač, S., (2011/12) Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 66
- Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica, Split, Školski vjesnik, <https://hrcak.srce.hr/151350>
- Batinić, Š., Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. Kakva knjiga je slikovnica. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 23–39.
- Batinić, Š., Majhut, B. (2001). Od slikovnjaka do Vragobe: Hrvatske slikovnice do 1945. Zagreb: Hrvatski školski muzej.
- Batinić, Š., Majhut, B. (2017). Hrvatska slikovnica do 1945. Zagreb: Hrvatski školski muzej.
- Civardi, A., Dunbar, J., Petty, K., Somerville, I. (2015). Čarobne svjetiljke:
- Crnković, M., Težak, D. (2002). Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine, Zagreb: Znanje.
- Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. Kakva knjiga je slikovnica, Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 12-17
- Čudina Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga.
- Čudina Obradović, M. (2002). Čitanje prije škole: priručnik za roditelje i odgojitelje, Zagreb, Školska knjiga
- Diklić, Z., Težak, D., Zalar, I. (1996). Slikovnica. U *Primjeri iz dječje književnosti*, str. 343-348. Zagreb: Divič.
- Došen Dobud, A. (2016). *Dijete – istraživač i stvaralac*. Zagreb: Alinea
- Gaćić, N., (2010). *Ilustracija kao vizualna forma*, diplomski rad, Grafički fakultet, Zagreb
- Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? Kakva je knjiga slikovnica, Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 7-11.
- Jerkin, C. (2013). Odgojno-obrazovni potencijal slikovnice Marnie Campagnaro. *Libri & Liberi*, 2 (2), 373-374.
- Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19 (71), 20–22.
- Majhut, B. i D. Zalar. (2008). „Slikovnica“. U *Hrvatska književna enciklopedija* (u tisku) <https://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=343733> (10.05.2020).
- Martinović I., Stričević I., *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu*, Hrčak, Vol. 4, No.1, 39-6

Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1),39-63.

Miller, J., H. (1992). *Ilustracija*. Harvard University Press

Narančić Kovač, S. (2015). *Jedna priča i dva pripovjedača: pripovjedne perspektive u dvojnome diskursu suvremene slikovnice*, Zagreb: ArTresor

Peretić, M., Padovan, N., Kologranić Belić, L. (2015.) *Rana pismenost*. U: Kuvač Kraljević, J. (ur.), *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*, Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Pergar M. i Karadža S. (2019) *Važnost čitanja u predškolsko doba*. U A. Višnjic Jevtić (ur.), „Zajedno rastemo-kompetencije djeteta za cjeloživotno učenje“.Zagreb;Čakovec: Učiteljski fakultet u Zagrebu, Dječji vrtić „Cvrčak“ Čakovec Dostupno na: <http://dvcvrcak.hr/wp-content/uploads/2019/07/ZBORNİK-RADOVA-2019..pdf>

Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*, Zagreb: Alinea

Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*, Buševac: Ostvarenje d.o.o., Lekenik

Rade, R. (2003). *Poticanje ranog govorno – jezičnog razvoja*, Zagreb: Foto Marketing

Starc, B., Čudina- Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga.

Stričević, I. 2006. Projekt Čitajmo im od najranije dobi, www.hkdrustvo.hr/datoteke/130

Trc, 1958 Berk, 2007

Velički, V. (2016). *Pričanje priča – stvaranje priča, Povratak izgubljenom govoru*, Zagreb:Alfa

Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete, kritička i metodička bilježnica 2*, Zagreb: Golden Marketing-Tehnička knjig

Zimmermarn S., Hutchins (2009). *7 ključeva čitanja s razumijevanjem*, Ostvarenje

POPIS SLIKA

Slika 1. Struwwelpeter.....	7
Slika 2. Naslovna stranica slikovnice Domaće životinje.....	9
Slika 3. <i>Piko kod prijatelja</i>	17
Slika 4. <i>Piko kod prijatelja</i>	18
Slika 5. <i>Što Pino radi</i>	18
Slika 6. <i>Što Pino radi</i>	19
Slika 7. <i>Miffy u kući</i>	20
Slika 8. Miffy u kući.....	20
Slika 9. Fotografija.....	31
Slika 10. Fotografija.....	32
Slika 11. Fotografija.....	33
Slika 12. Fotografija.....	34
Slika 13. Fotografija.....	35
Slika 14. Fotografija.....	36
Slika 15. Fotografija.....	37
Slika 16. Fotografija.....	38
Slika 17. Fotografija.....	39
Slika 18. Fotografija.....	40
Slika 19. Fotografija.....	41

PRILOG

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET – ODSJEK U ZAGREBU
10 000 Zagreb,
Savska cesta 77

INFORMATIVNI PRISTANAK NA SUDJELOVANJE U ISTRAŽIVANJU

Poštovani roditelji,

U svrhu provođenja studentskog istraživanja za potrebe izrade diplomskog rada, u vrtiću *Kapljica*, provodit će se istraživanje utjecaja slikovnice na govorni razvoj djece jasličke dobi.

U skladu s *Etičkim kodeksom istraživanja s djecom* potpuno će se uvažavati integritet djece kao cjelovitih osoba, a time i pojedinačnih stavova i želje djece o uključenju u testiranje. Zagarantirana je anonimnost.

Za sudjelovanje djeteta u istraživanju nužna je roditeljska suglasnost koju roditelj daje svojim potpisom. Bez obzira dajete li pristanak ili ne, molimo da obavezno vratite ovaj dokument, a u istraživanje će se uključiti samo ona djeca koja donesu potpisani dokument.

Zahvaljujemo na suradnji!

Potvrđujem da _____ (ime i prezime djeteta) smije sudjelovati u istraživanju.

Potpis oba roditelja: _____

Datum: _____